
Leder

Gode læringsmiljøer for små barn

Det har blitt stadig vanligere at begge foreldrene jobber. Særlig i de nordiske landene er dette blitt normen, noe som har ført til et stort behov for gode barnepassordninger. Som følge av dette har det de siste 10–15 årene vært en stor utbygging av barnehager og en økning i antall barn som går i barnehage. Et eksempel kan illustrere dette: I 2013 gikk over 90 prosent av alle barn i Norge i alderen 1–5 år i barnehage, mot i underkant av 70 prosent ti år tidligere. Tilsvarende økning finner man også i Danmark, og til dels i de andre nordiske landene. Totalt har i dag mer enn 50 prosent av vestlige barn en eller annen form for barnepass utenfor hjemmet før de starter på skolen. Barnehagen har med andre ord blitt en del av barndommen for svært mange barn.

Det foreligger en omfattende forskning som fokuserer på barns tidlige utvikling. Overordnet viser denne forskningen at grunnlaget for barns språklige, kognitive og emosjonelle utvikling legges i sosial samhandling og i relasjon med andre de første leveårene. Videre har man funnet at barn i barnehagealder er spesielt mottakelige for stimulering fra omgivelsene på grunn av at hjernen er spesielt plastisk i denne aldersperioden. Et godt læringsmiljø for barn i barnehagealder vil derfor kunne være av stor betydning for barnets trivsel, utvikling og læring på kort og lang sikt.

God forskningsbasert kunnskap og diskusjoner omkring kvalitet i barnehagen vil være nødvendig for å sikre at barnehager og ansatte stadig utvikler seg slik at alle barn får den støtten de har behov for i barnehagen. Mye tyder imidlertid på at barnehagekvaliteten jevnt over er middels og at den i for stor grad varierer mellom barnehager. Politikere og andre trekker ofte frem barnehagen som en potensiell universell forebyggingsarena for barn i risiko. Om man skal lykkes med å forebygge mulig senere skjevutvikling for sårbare barn, må de møtes med et barnehage tilbud som jevnt over er av høy kvalitet. Da er ikke middels kvalitet tilstrekkelig. Forskningen viser at det i arbeidet med å skape god barnehagekvalitet er nær sammenheng mellom hvordan kontekstuelle faktorer i læringsmiljøet håndteres, og den pedagogiske praksis. Kontekstuelle faktorer er for eksempel relasjonen mellom barn og voksne, relasjonen barna imellom, barnehagens strategier for inkludering, barnehagens evne til å koble omsorg og læring, kvalitet på samhandlingen (blant annet evne til empati), foreldrenes oppfatning av barnehagen, fokus på læring, pedagogisk innhold og pedagogiske strategier og forhold ved barnehagens ledelse.

Dette nummeret av Paideia er i stor grad viet til artikler som diskuterer eller viser ferske forskningsresultater når det gjelder kvalitet i barnehagen. Redaksjonen håper i så måte at leserne

vil kunne få nye perspektiver på hva kvalitet i barnehagen er eller burde være og hvordan bildet ser ut i dag, samtidig som man vil kunne trekke ut viktige elementer som det vil være aktuelt å jobbe med innen ens egen organisasjon.

I første artikkel viser professor Niels Egelund hvordan småbarnspedagogikkens internasjonale historie går 386 år tilbake. I Skandinavia begynte småbarnspedagogikken for 188 år siden, og den har utviklet seg gjennom forskjellige pedagogiske retninger og tradisjoner, ikke minst gjennom de siste 50 årene, hvor barnehagen har endret seg fra å være et tilbud til noen få barn til å omfatte stort sett alle barn i alderen 1–6 år. Det innebærer at barnehagen har fått en rolle som den første delen av et livslangt læringsforløp. Derfor har det også i den senere tid vært en større oppmerksomhet rundt læring i barnehagen.

May Britt Drugli, professor i pedagogikk fra NTNU i Trondheim, beskriver hvordan barnehagen har blitt en viktig arena som i stor grad er med på å påvirke barns trivsel og utvikling. I ukedagene tilbringer mange små barn flere våkne timer sammen med barnehagepersonalet enn med foreldrene sine. God barnehagekvalitet på de yngste barnas premisser er derfor svært viktig. I artikkelen retter Drugli oppmerksomheten mot barnehagens rutinesituasjoner, og hva god kvalitet i disse situasjonene innebærer for de yngste barna. Tidligere forskning tyder på at rutinesituasjoner ikke alltid utnyttes som en arena for å oppleve fellesskap, trivsel og læring. Drugli legger til grunn forskning som viser at positiv samhandling mellom små barn og personalet er viktig for barns utvikling på kort og lang sikt, og fremhever betydningen av at denne kunnskapen også anvendes i rutinesituasjonene.

Lektor Ole Henrik Hansens artikkel handler om resultater fra en større dansk undersøkelse som viste store kvalitetsvariasjoner fra barnehage til barnehage internt i den enkelte kommune. Dette innebærer at barn kan oppleve markante forskjeller i barnehagekvalitet selv om de bor i samme kommune. Undersøkelsens resultater viser tydelige forskjeller når det gjelder språkutvikling, sosial fungering og så videre. Det betyr at det er noen barnegrupper som kan ha en vesentlig dårligere utvikling i barnehagen enn andre. Gutter synes å ha det vanskeligere enn jenter. Danske barn har det lettere enn minoritetsspråklige barn. Barn med foreldre med lang utdanning har det bedre enn barn med foreldre med kort utdanning. Konsekvensen av dette er at de barnehagene som deltok i undersøkelsen, synes å reprodusere kulturelle, biologiske og sosiale forskjeller i livsvilkår i barnegruppen.

Professor Sonja Sheridan retter søkelyset mot hvordan forskningen om kvalitet i barnehagen har bidratt til en forandring i synet på hva som er de sentrale faktorene for god barnehagekvalitet. Strukturelle faktorer som lokaler, personalets utdanning, antall barn i gruppene og voksentettheten blir fortsatt ansett som viktige, samtidig som kompetanse og relasjonelle prosesser har blitt løftet frem på en helt annen måte enn tidligere. Kunnskap om kvalitet på relasjonen

mellom barn og voksne bør derfor være grunnleggende for barnehagens virksomhet, og det samme gjelder kvaliteten på relasjonen barna imellom.

I den siste artikkelen i dette nummeret av Paideia har Flemming B. Olsen og Andrea Rasch-Christensen fokus på et aktuelt emne i skoledebatten, nemlig "lekser". Synet på læring og læringsprosesser har endret seg i de siste årtiene. Man kan anta at et endret læringssyn har virket inn på endringer i skolereformen. I forbindelse med læringssynet kan man stille spørsmål om på hvilken måte forskjellige elementer i undervisningen, blant annet lekser, gir best læringsutbytte. Er det når elevene arbeider individuelt utenfor skolens fysiske kontekst, eller er det i fellesskapet med andre elever og en profesjonell lærer?

Redaksjonen ønsker god leselyst.

Ole Hansen, Ratib Lekhal, Thomas Nordahl, Anita Norlund, Bengt Persson og Lars Qvortrup

Litteratur

- Fox, S.E., Levitt, P., & Nelson III, C.A. (2010): «How the timing and quality of early experiences influence the development of brain architecture». I *Child Development*, 81, 28–40.
 - Vermeer, H.J., van IJzendoorn, M.H., Cárcamo, R.A., & Harrison, L.J. (2016): "Quality of child care using the environment rating scales: A Meta-Analysis of International Studies". I *International Journal of Early Childhood*, 48, 33–60.
-